

Mavzu: O'zbekistonda industirlashtirish
siyosatining amalga oshirilishi va kadrlar
masalasi.

O'zbekiston tarixi fani o'qituvchisi
Islamova S.

O'tilgan mavzuni takrorlash.

- To'q xo'jaliklarning qanday turdagi moddiy boyliklari musodara qilingan edi?
- Tortib olingan yerlar hisobidan nimalar tashkil etildi? Yangi tashkil etilgan birlashmalar mahalliy aholining manfaatlariga qay darajada xizmat qildi?
- Yer-suv islohotining oqibatlari nimalarga olib keldi?

Mamlakatda industrlashtirish siyosatiga o'tilishi va besh yillik rejalarining ishlab chiqilishi.

- Mamlakatda qishloq xo'jaligini zo'ravonlik bilan kollektivlashtirish jarayonida 1928-yili sanoatni industrlashtirish ham amalga oshirildi. Aslini olganda mamlakatning markaziy organlari tomonidan **1925**-yil dekabrda bo'lgan VKP(b) XIV syezdida SSSRda iqtisodiyotni rivojlantirishning hal qiluvchi vositasi sifatida sotsialistik industrlashtirishga o'tish ommaviy tarzda e'lon qilingan edi. Mamlakatning iqtisodiy, siyosiy va madaniy taraqqiyoti zamonaviy sanoatni vujudga keltirishga bevosita bog'liq edi. Bu maqsadga tez muddatda erishishning aniq yo'llarini ishlab chiqish talab etilardi.

O'zbekistonda yangi sanoat korxonalari qurilishi.

- *Birinchi besh yillik* davrida (1928-yil oktyabr – 1932-yil dekabr) O'zbekistonda 289 ta yangi sanoat korxonasi qurildi va ishga tushirildi, 79 ta korxona qayta tashkil etildi. Yengil sanoatning ko'nchilik, poyabzal ishlab chiqarish, tikuvchilik sohalari va ip-gazlama ishlab chiqarish sur'atlari oshib bordi. Industrlashtirish O'zbekistonda dastlab sekinlik bilan amalga oshirildi. Ana shu davrda O'rta Osiyo respublikalarida paxtachilik va mashinasozlik sanoatining to'ng'ichi bo'lgan **Toshkent qishloq xo'jaligi mashinasozligi** zavodi barpo etildi. **Toshkent to'qimachilik kombinati** va **Chirchiq elektr kimyo kombinati** qurilishi tez sur'atlar bilan olib borildi. Elektr stansiyalari quvvati 482 mln kilovattga yetdi. XX asr 30-yillarida **Chirchiq-Bo'zsuv GESlar** kaskadi barpo etildi.

F. Xo'jayev nemis delegatsiyasi a'zolari bilan
Toshkent to'qimachilik kombinati qurilishida. 1934-yil

Mahalliylashtirish yoki o'zbeklashtirish siyosati.

- Darhaqiqat, bu davrda eng muhim muammolardan biri kadrlar masalasi edi. Chunki davlat hokimiyati va xo'jalik boshqaruvi organlarida milliy kadrlar juda oz bo'lib, ish yuritish ham rus tilida olib borilar edi. Respublika boshqaruv mahkamalarida mas'ul lavozimlarni rus lar egallab olgan edi. O'zbekiston SSR Xalq Komissarları Soveti raisi Fayzulla Xo'jayev tub xalqlardan mahalliy kadrlar tayyorlash va ularni yuqori lavozimlarga ko'tarishda jonbozlik ko'rsatdi. Uning tashabbusi bilan O'zSSR MIK huzurida **1925-yil 3-martda Bobon Mavlonbekov** raisligida "Davlat apparatini mahalliylashtirish Markaziy komissiyasi" tuzildi. Akmal Ikromov, Rahim Inog'omov va boshqalar unga a'zo bo'lishdi. Markaziy komissiyaning Samarqand, Zarafshon Toshkent, Farg'ona va boshqa viloyatlarda ham bo'limlari tashkil qilindi.

- **1925-yil 22 – 30-noyabrda** Samarqand shahrida bo‘lib o’tgan O‘zbekiston Kommunistik partiyasining II syezdida “Partiya, sovet, xo‘jalik, kasaba uyushmalari va kooperativ tashkilotlariga mahalliy aholini jalb qilish” masalasi ko‘rib chiqildi. Syezdda davlat, xo‘jalik, sovet, jamoat va savdo tashkilotlariga mahalliy millat vakillarini ko‘proq jalb qilish, shu yo‘l orqali shahar va qishloq mehnatkashlarining mamlakatda sotsializm qurilishiga faol ishtirokini ta’minlash masalasi muhokama qilindi. Bundan tashqari boshqaruv va rahbarlik ishlariga ishchi, dehqon va ziyolilardan mahalliy kadrlar tayyorlash zarurligi uqtirildi.

- **1927-yil 8-yanvarda** O‘zbekiston SSR MIK huzuridagi “Davlat apparatini mahalliylashtirish Markaziy komissiyasi”ning nomi “Davlat apparati va sanoatni O‘zbeklashtirish Markaziy komissiyasi” deb o‘zgartirildi. 6-iyunda O‘zbeklashtirish Markaziy komissiyasining Nizomi kuchga kiritildi. Komissiya o‘z faoliyatida o‘zbek aholisi ko‘proq bo‘lgan tumanlardagi barcha davlat, jamoat, kooperativ muassasalari va tashkilotlarida ish yuritishni **o‘zbek tilida** olib borishlari shart edi.
- O‘zbekiston Kommunistik partiyasining **1927-yil** 16 – 24-noyabrda bo‘lgan III syezdida “Davlat apparatini mahalliylashtirish va yerli millat ishchilarini ishlab chiqarishga jalb qilish to‘g‘risida”gi masala ko‘rildi.

- **1928-yil 18-fevralda** O’zbekiston SSR MIK va XKSning “Davlat apparatini o’zbeklashtirish to’g’risida”gi qo’shma qarori qabul qilindi. 1929-yili o’zbeklashtirish siyosati bo'yicha tashkilotlararo **o’zbeklashtirish komissiyasi** faoliyat ko’rsatgan. O’zbeklashtirish Markaziy komissiyasi 1930-1931- yillarda o’z faoliyatini davom ettirgan.
- **1931-yil 11-dekabrda** SSSR MIKning “O’zSSR apparatini o’zbeklashtirish to’g’risida”gi qarori qabul qilinib, unga ko’ra O’zbekiston davlat apparatini O’zbeklashtirish Markaziy komissiyasi faoliyati to’xtatildi. Markaz tomonidan boshqa ittifoqdosh respublikalarda bo’lgani singari O’zbekiston SSRda ham mahalliy lashtirish jarayoni to’xtatilib, u “burjua millatchiligi” deb e’lon qilindi

O'zingizni sinang!

- 1927-yil 16 – 24-noyabr – bu ...
- 1928-yil 18-fevral – bu ...
- 1925-yil 3-mart – bu ...

Atamalar izohi!

- **Industrorashtirish** – Xalq xo'jaligining barcha sohalarida yirik mashina ishlab chiqarish jarayonini keltirish, ishlab chiqarish tarmoqlarini mashina texnikasi asosoiga o'tkazish.
- **GESlar kaskadi** (gidroelektrostansiya kaskadi) – bir daryo oqimida bir-biridan ma'lum masofada joylashgan, umumiy suv xo'jalik rejimi bilan o'zaro bog'langan bir nechta gidroelektrostansiya.

Savol va topshiriqlar:

- O'zSSRda industrillashtirish davrida amalga oshirilgan ishlarda asosan, qaysi sohalarga e'tibor qaratildi?
- Kadrlarni mahalliylashtirish deganda nimani tushundingiz?
- O'zbekistonda kadrlarni mahalliylashtirish siyosati tashubbuskorlari kim edi? Mahalliylashtirish qanday tartibda olib borildi?
- O'zbekistonda kadrlarni mahalliylashtirish siyosatining natija va oqibatlari qanday bo'ldi?